

دوره یازدهم قانون گذاری

جلسه ۱۰۷

صورت مشروح

مذاکرات مجلس

بانتظام متن قوانین

یکشنبه ۱۸ شهریور ماه ۱۳۱۸

شماره مسلسل - ۸۹۲

مذاکرات مجلس

صورت مشروح مجلس روز یکشنبه ۱۸ شهریور ماه ۱۳۱۸

فهرست مطالب:

- ۱ - تصویب صورت مجلس
- ۲ - بقیه شور دوم لایحه اصول محاکمات مدنی از ماده ۷۰۹ تا ۷۵۸ و تصویب آن
- ۳ - شور گزارش کمیسیون دادگستری راجع لایحه سه مهلت وزارت
- ۴ - موقع بدستور جلسه بعد - ختم جلسه

(مجلس یک ساعت و نیم پیش از ظهر بریاست آقای اسفندیاری تشکیل گردید)

صورت مجلس پنجشنبه ۱۵ شهریور ماه را آقای مؤید احمدی (منشی) قرائت نمودند

طرف مطالبه نماید مشروط بر اینکه موعده مطالبه رسیده باشد و بطور کلی هر کس حق دارد اظهاراتی که راجع به معاملات و تعهدات خود با طرف دارد و بخواهد بوسیله رسمی بطرف بگوید در ضمن اظهار نامه بصراف ابلاغ نماید. اظهار نامه بتوسط اداره ثبت اسناد یا دفتر دادگاهها ابلاغ میشود.

تبصره - اداره ثبت اسناد و دفاتر دادگاهها می توانند از ابلاغ اظهار نامه هائیکه خارج از نزاکت باشد خود داری نمایند
رئیس - آقای اوحدی

[۱ - تصویب صورت مجلس]
رئیس - در صورت مجلس نظری نیست؛ (اظهاری نشد)
صورت مجلس تصویب شد.

[۲ - بقیه شور دوم لایحه اصول محاکمات مدنی و تصویب مواد ۷۰۹ تا ۷۵۸]
رئیس - بقیه شور دوم قانون اصول محاکمات مدنی از ماده ۷۰۹ شروع میشود. ماده ۷۰۹ خوانده میشود:
باب دهم - در خیارات و اجازات بانجام تعهد
فصل اول - در کلیات
ماده ۷۰۹ - هر کس میتواند قبل از تقدیم دادخواست بدادگاههای دادگستری حق خود را بوسیله اظهارنامه از

عین مذاکرات مشروح یکصد و هفتمین جلسه از دوره یازدهم قانون گذاری (مقتضی قانون ۸ آذر ماه ۱۳۰۵)
اداره تند نویسی و تحریر صورت مجلس

اسامی غائبین جلسه گذشته که ضمن صورت مجلس خوانده شده:

- غائبین با اجازه - آقایان: اردبیلی - فرشچی - امیر ابراهیمی - مرزانی - رهبری - شجاع - مؤید قوامی - انزلی - اقبال - مجتهد - محمدضیائی - محمدتقی اسفندیاری - دکتر بیرومند - اورنگ - هدایت - سبطی - فاضلی - دکتر طهرانی - ممینی - ایزدی
- غائبین بی اجازه - آقایان: مکره افشار - ایفوانی - نقه الاسلامی - حبیبی - توایب - دکتر ضیاء - مؤید ثانی - دکتر جوان - دبیر سهرابی - معتمد
- حاج ملک - دبستانی - شه دوست - علوی - قراگزاو - نواب یزدی - خلیل حریری
- دیر آمدگان بی اجازه - آقایان: دکتر امیری - نقابت - وکیلی - ازگانی - منصف - دکتر انصاری

اوحدی - عرض بنده خیلی مختصر است چون در تبصره مساده يك كلمه (می توانند) نوشته شده و این کلمه معنی اختیار را دارد و البته اظهار نامه خارج از نزاکت نباید پذیرفته شود و آنها باید مکلف باشند که از قبول و ابلاغ آن خود داری کنند این است که اگر آقای غیر موافقت فرمایند که (می توانند) برداشته شده و بجای آن لفظ (باید) گذاشته شود بهتر است.

مخبر - کلمه می توانند مفید مقصود هست زیرا که در اظهار نامه کلمات خارج از نزاکت نوشتن يك امر تشخیصی است اگر تکلیف قابل شوم اسباب اشکال و زحمت میشود ولی کلمه می تواند ایجاد يك اختیاری بمقدار کافی که منظور کمیسیون بوده می نماید (صحیح است)

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۱۰:

ماده ۷۱۰ - در صورتیکه اظهار نامه مشعر به تسلیم وجه یا مال یا سندی از طرف اظهار کننده باشد آن وجه یا مال یا سند باید در موقع تسلیم اظهار نامه بدفتر تحت نظر و حفاظت همان دفتر گذارده شود مگر اینکه طرفین در موقع تعهد محل دیگری را معین کرده باشند.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۱۱:

ماده ۷۱۱ - در مواردی که اقدام دادگاه بموجب قانون مستلزم تأدیبه حقی است تأدیبه آن بعهدده شخصی است که از دادگاه آن اقدام را درخواست مینماید و اگر اقدام بر حسب درخواست طرفین یا بنظر دادگاه شده است هزینه آن بعهدده طرفین است لیکن در موقع صدور حکم یا پس از آن بطوریکه در مواد آتی مذکور است از محکوم علیه قابل مطالبه خواهد بود.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۱۲:

ماده ۷۱۲ - مدعی حق دارد در ضمن دادخواست یا در أثناء دادرسی جبران خسارتی که بسبب دادرسی یا بجهت

تأخیر اداء دین یا انجام تعهد و یا تسلیم خواسته بار وارد شده و یا خواهد شد از طرف دعوی بخواند و نیز مدعی علیه میتواند خساراتی که بسبب دادرسی باو وارد شده است قبل از اعلام ختم دادرسی از مدعی مطالبه نماید در اینصورت دادگاه ضمن حکم راجع باصل دعوی یا بموجب حکم علیحده محکوم علیه را بتأدیبه خسارات ملزم خواهد نمود مگر در صورتیکه قرارداد خاصی راجع بخسارت بین طرفین منعقد شده باشد که در اینصورت مطابق قرار داد رفتار خواهد شد.

رئیس - موافقین قیام نمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۱۳:

ماده ۷۱۳ - خسارت از خسارت قابل مطالبه نیست.

رئیس - موافقین قیام نمایند (اکثر قیام کردند) تصویب شد. ماده ۷۱۴:

ماده ۷۱۴ - در صورتی که هر يك از طرفین از جهتی محکوم له و محکوم علیه باشند خسارت هر يك در مقابل خسارت طرف تهاجر خواهد شد و چنانچه خسارت یکطرف علاوه بر خسارت طرف دیگر باشد نسبت بهمان قسمت علاوه حکم داده میشود.

رئیس - موافقین قیام فرمایند (اکثر قیام نمودند) تصویب شد. ماده ۷۱۵:

ماده ۷۱۵ - دعوائی که بطریق سازش خانمه یافته باشد حکم بخسارت نسبت بان دعوی داده نمیشود مگر اینکه در ضمن سازش قرارى نسبت بخسارت داده شده باشد.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۱۶ خوانده میشود:

ماده ۷۱۶ - در مواردیکه مقدار هزینه در قانون یا تعرفه رسمی معین نشده است مقدار خسارت را دادگاه بنظر خود یا بوسیله کارشناس معین مینماید.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۱۷:

فصل دوم - در خسارت دادرسی

ماده ۷۱۷ - خسارت دادرسی عبارت است از هزینه

دادرسی و حق الوکاله و کیل و هزینه های دیگری که مستقیماً مربوط بدادرسی بوده و برای اثبات دعوی یا دفاع لازم بوده از قبیل حق الزحمه کار شناس و هزینه تحقیقات محلی و غیره.

رئیس - آقای اوحدی اوحدی - در آخر این ماده با اینکه يك لفظ (و غیره)

هست و میتوان از آن لفظ (و غیره) این مطلبی را که بنده می خواهم عرض کنم استنباط کرد اما صرف استنباط است و لازم است آقای مخبر کمیسیون يك توضیحی در این باب

بدهند. از جمله چیزهایی که لازم است برای اثبات دعوی یا برای دفاع از دعوی حاضر شدن و یا مسافرت کردن مدعی یا مدعی علیه است در مقر دادگاه اینجا کسی اقامه می کند دعوائی را بر يك نفر که مقیم تبریز است یا مقیم شیراز است یا مقیم اصفهان است این باید حرکت کند و بیاید

این جا اجبار هم نیست هر حلقه اول است در حلقه نخستین است اجباری هم ندارد که وکیل تعیین کند وکیل را هم در این جا نمیشناسد و آشنائی ندارد حرکت میکند میآید چون احضار شده گریه اتومبیل و منزل دارد خارج دیگر دارد و کالت هم هست از آن طرف هم از کسب و کارش باز مانده است بگماه

این آدم این جا معطل میشود برنی خاطر اینکه دفاع کند و بگوید این سندش بی ربط است خوب آیا اینها جزو خسارات محسوب میشود یا نمیشود؟ اگر محسوب میشود و لفظ و غیره جای این کلمه را میگیرد که بسیار خوب و بنده عرضی ندارم

اگر نمیگیرد لازم است توضیح بدهند تا مطلب معلوم شود مخبر - فرضی را که آقای اوحدی بیان فرمودند ماده

۲۱ تأمین کرده زیرا در ماده ۲۱ گفته میشود دعاوی راجعه بداد گاهی که رسیدگی نخستین می نماید باید در همان داد گاهی اقامه شود که مدعی علیه در حوزه آن اقامت دارد بنابراین

دعوی در حوزه غیر اقامت مدعی علیه راجع در موارد استثنائی اصلاً نمی پذیرند و همینطور که بیان کردند اصولاً این کلمه و غیره اگر واقفاً يك خرجی برای اثبات دعوی لازم بوده و

کرده بود دادگاه مقتضی دانسته در جزو خسارات منظور خواهد

داشت و آنها را میسراند. رئیس - موافقین با ماده ۷۱۷ برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۱۸:

ماده ۷۱۸ - هزینه هایی که برای اثبات دعوی یا دفاع ضرورت نداشته است بعنوان خسارت نمی توان مطالبه نمود رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۱۹:

فصل سوم - در خسارت تأخیر تأدیبه ماده ۷۱۹ - در دعاوی که موضوع آن وجه نقد است اعم از اینکه راجع بمعاملات باحق استرداد یا سایر معاملات استقراضی یا غیر معاملات استقراضی باشد خسارت تأخیر تأدیبه معادل صدی دوازده محکوم به در سال است و اگر علاوه بر این مبلغ قرار دادی بعنوان وجه التزام یا مال الصلح یا مال الاجاره و هر عنوان دیگری شده باشد در هیچ مورد بیش از صدی دوازده در سال نسبت بمدت تأخیر حکم داده نخواهد شد

لیکن اگر مقدار خسارت کمتر از صدی دوازده معین شده باشد بهمان مبلغ که قرار داده شده است حکم داده میشود رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۲۰ خوانده میشود:

ماده ۷۲۰ - هر گاه راجع به پرداخت خسارت تأخیر تأدیبه قراردادی بین طرفین بهر عنوانی از عنوانین مذکور در ماده قبل شده و ابتداء مدت تأدیبه خسارت هم معین شده باشد خسارت از تاریخی که در قرارداد معین شده است حساب میشود و اگر در قرارداد نامبرده ابتدای مدت ذکر نشده باشد خسارت از تاریخ قرارداد حساب خواهد شد.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۲۱ خوانده میشود:

ماده ۷۲۱ - در صورتیکه راجع بخسارت تأخیر تأدیبه قراردادی نشده باشد اگر خواسته بوسیله اظهار نامه مطالبه شود خسارت تأدیبه از تاریخ ابلاغ اظهار نامه و الا از تاریخ اقامه دعوی محسوب خواهد شد.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۲۲:

ماده ۷۲۲ - مدعی حق دارد در ضمن دادخواست یا در أثناء دادرسی جبران خسارتی که بسبب دادرسی یا بجهت

رئیس - موافقین با ماده ۷۱۷ برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۱۸:

ماده ۷۱۸ - هزینه هایی که برای اثبات دعوی یا دفاع ضرورت نداشته است بعنوان خسارت نمی توان مطالبه نمود رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۱۹:

فصل سوم - در خسارت تأخیر تأدیبه ماده ۷۱۹ - در دعاوی که موضوع آن وجه نقد است اعم از اینکه راجع بمعاملات باحق استرداد یا سایر معاملات استقراضی یا غیر معاملات استقراضی باشد خسارت تأخیر تأدیبه معادل صدی دوازده محکوم به در سال است و اگر علاوه بر این مبلغ قرار دادی بعنوان وجه التزام یا مال الصلح یا مال الاجاره و هر عنوان دیگری شده باشد در هیچ مورد بیش از صدی دوازده در سال نسبت بمدت تأخیر حکم داده نخواهد شد

لیکن اگر مقدار خسارت کمتر از صدی دوازده معین شده باشد بهمان مبلغ که قرار داده شده است حکم داده میشود رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۲۰:

ماده ۷۲۰ - هر گاه راجع به پرداخت خسارت تأخیر تأدیبه قراردادی بین طرفین بهر عنوانی از عنوانین مذکور در ماده قبل شده و ابتداء مدت تأدیبه خسارت هم معین شده باشد خسارت از تاریخی که در قرارداد معین شده است حساب میشود و اگر در قرارداد نامبرده ابتدای مدت ذکر نشده باشد خسارت از تاریخ قرارداد حساب خواهد شد.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۲۱:

ماده ۷۲۱ - در صورتیکه راجع بخسارت تأخیر تأدیبه قراردادی نشده باشد اگر خواسته بوسیله اظهار نامه مطالبه شود خسارت تأدیبه از تاریخ ابلاغ اظهار نامه و الا از تاریخ اقامه دعوی محسوب خواهد شد.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۲۲:

ماده ۷۲۲ - مدعی حق دارد در ضمن دادخواست یا در أثناء دادرسی جبران خسارتی که بسبب دادرسی یا بجهت

تأخیر اداء دین یا انجام تعهد و یا تسلیم خواسته بار وارد شده و یا خواهد شد از طرف دعوی بخواند و نیز مدعی علیه میتواند خساراتی که بسبب دادرسی باو وارد شده است قبل از اعلام ختم دادرسی از مدعی مطالبه نماید در اینصورت دادگاه ضمن حکم راجع باصل دعوی یا بموجب حکم علیحده محکوم علیه را بتأدیبه خسارات ملزم خواهد نمود مگر در صورتیکه قرارداد خاصی راجع بخسارت بین طرفین منعقد شده باشد که در اینصورت مطابق قرار داد رفتار خواهد شد.

رئیس - موافقین قیام نمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۱۳:

ماده ۷۱۳ - خسارت از خسارت قابل مطالبه نیست.

رئیس - موافقین قیام نمایند (اکثر قیام کردند) تصویب شد. ماده ۷۱۴:

ماده ۷۱۴ - در صورتی که هر يك از طرفین از جهتی محکوم له و محکوم علیه باشند خسارت هر يك در مقابل خسارت طرف تهاجر خواهد شد و چنانچه خسارت یکطرف علاوه بر خسارت طرف دیگر باشد نسبت بهمان قسمت علاوه حکم داده میشود.

رئیس - موافقین قیام فرمایند (اکثر قیام نمودند) تصویب شد. ماده ۷۱۵:

ماده ۷۱۵ - دعوائی که بطریق سازش خانمه یافته باشد حکم بخسارت نسبت بان دعوی داده نمیشود مگر اینکه در ضمن سازش قرارى نسبت بخسارت داده شده باشد.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۱۶ خوانده میشود:

ماده ۷۱۶ - در مواردیکه مقدار هزینه در قانون یا تعرفه رسمی معین نشده است مقدار خسارت را دادگاه بنظر خود یا بوسیله کارشناس معین مینماید.

ماده ۷۲۲ - در معاملات با حق استرداد که مورد معامله بتصرف دائن داده شده است دائن حق مطالبه خسارت تأخیر تأدیه و مدیون حق مطالبه اجرت المثل را نسبت به دینی که مورد معامله در تصرف دائن بوده است ندارد.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۲۳.

ماده ۷۲۳ - در مورد ماده ۷۲۱ اگر دعوی غیر تجاری و بر مبنای باشد و همچنین در مواردیکه با استناد گواهی و امارات حکم داده میشود خسارت تأخیر تأدیه از تاریخ صدور اولین حکمی که بر له مدعی صادر میشود محسوب خواهد شد.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر قیام کردند) تصویب شد. ماده ۷۲۴.

ماده ۷۲۴ - در صورتیکه خسارت تأخیر تأدیه ضمن جریان دعوی اصلی مطالبه شده باشد دادگاه میزان خسارت را تا روز صدور حکم معین کرده و در حکم قید میکند و نسبت به خسارتی که از تاریخ صدور حکم تا روز وصول محکوم به باید تأدیه شود بطور کلی حکم خواهد داد که اجراء موقع وصول محکوم به حساب کرده و از محکوم علیه بگیرد.

رئیس - موافقین قیام فرمایند (اکثر قیام کردند) تصویب شد. ماده ۷۲۵.

ماده ۷۲۵ - خسارت تأخیر تأدیه محتاج باثبات نسبت و صرف تأخیر در پرداخت برای مطالبه و حکم کافی است.

رئیس - موافقین قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۲۶.

ماده ۷۲۶ - هر گاه بعنوان خسارت بیش از مبلغی که قانون معین کرده است تأدیه شده باشد دعوی استرداد آن مسموع نخواهد بود.

رئیس - موافقین قیام فرمایند (اغلب قیام نمودند) تصویب شد. ماده ۷۲۷.

فصل چهارم - در خسارات حاصل از عدم انجام تعهد
ماده ۷۲۷ - در دعوی که موضوع آن وجه نقد نیست و مدعی ضمن دعوی مطالبه اجرت المثل و خسارت از جهت

عدم تسلیم خواسته مینماید و همچنین در صورتیکه موضوع دعوی مستقلاً اجرت المثل یا خسارت ناشی از عدم انجام تعهد و یا تأخیر آن میباشد دادگاه میزان خسارت را پس از رسیدگی معین کرده حکم خواهد داد.

رئیس - موافقین قیام نمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۲۸.

ماده ۷۲۸ - در مورد ماده فوق در صورتی دادگاه حکم خسارت میدهد که مدعی خسارت ثابت کند که ضرر با و وارد شده و این ضرر بلاواسطه ناشی از عدم انجام تعهد یا تأخیر آن با عدم تسلیم محکوم به بوده است.

ضرر ممکن است بواسطه از بین رفتن مالی باشد یا بواسطه فوت شدن منفعتی که از انجام تعهد حاصل میشده است.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۲۹.

فصل پنجم - در اجبار به انجام تعهد
ماده ۷۲۹ - در موردی که موضوع تعهد عملی است که انجام آن جز بوسیله شخص متعهد ممکن نیست دادگاه میتواند بدو درخواست متعهد له در حکم راجع باصل دعوی بپس از صدور حکم مدت و مهلتی را معین نماید که اگر محکوم علیه مدلول حکم قطعی را در آن مدت اجرا نکند مبلغ مزبور را برای هر روز تأخیر به محکوم له بپردازد.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۳۰.

ماده ۷۳۰ - دادگاه قبل یا بعد از اجراء حکم میتواند در مقدار مبلغی که قبلاً معین کرده است تجدید نظر نموده و مبلغ دیگری برای تأخیر اجراء حکم در زمان گذشته یا آینده معین نماید.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر قیام کردند) تصویب شد. ماده ۷۳۱.

باب یازدهم - در مرور زمان
فصل اول - در کلیات

ماده ۷۳۱ - مرور زمان عبارت از گذشتن مدتی است که

و غیر منقول و حقوق و دیون و منافع و محصول و اسباب نمک و ضمان و دعوی دیگر مدت مرور زمان ده سال است باستثنای مواردیکه در این قانون یا سایر قوانین مدت دیگری برای مرور زمان قرار داده شده است.

رئیس موافقین قیام نمایند (اکثر قیام کردند) تصویب شد. ماده ۷۳۸.

ماده ۷۳۸ - در دعوی ملکیت یا وقفیت نسبت بهین چیز منقول مدت مرور زمان بیست سال است.

رئیس - موافقین قیام نمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۳۹.

ماده ۷۳۹ - در موارد زیر مدت مرور زمان سه سال است:

۱ - دعوی وکیل بر موکل نسبت بحق الوکاله و هزینه ای که از طرف موکل پرداخته است.

۲ - دعوی بر مستخدمین دولت و و کلاه راجع بپیرگ ها و اسنادی که بآنها داده شده.

۳ - دعوی بر معمان و هنر پیشه راجع به عیبی که در عمل آنها پیدا شده.

۴ - حق اشتراک در محلات و روزنامه ها و امثال آن که سالیانه یا با قسط زیاد تر از یکماه داده میشود.

۵ - دعوی راجعه به خسارت دادرسی و تأخیر تأدیه و خسارت ناشیه از اجرای احکام.

رئیس - آقای طباطبائی.

طباطبائی - عرض کنم در این ماده در شق چهارم اشاره بحق اشتراک در محلات و روزنامه ها و امثال آن که سالیانه یا با قسط زیاد تر از یکماه داده میشود شده که مدت مرور زمان را سه سال فائل شده است بنده میخواستم به بیش در مورد دستمزدهای هم همینطور رفتار میشود و این حکم جاری است یا خیر؟ و معتقدم دستمزدهای هم بعد از

کلامه روزنامه ها در این قسمت اضافه شود که مطلب روشن باشد.

مخبر - ملاک در سه سال بودن مدت مرور زمان که ماده

بموجب قانون پس از انقضای آن مدت دعوی شنیده نمیشود. رئیس - موافقین باماده ۷۳۱ برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۳۲ خوانده میشود:

ماده ۷۳۲ - دادگاه در صورتی میتواند با استناد مرور زمان دعوی را رد کند که از این جهت ضرر به او وارد شده باشد.

رئیس - موافقین قیام فرمایند (اکثر قیام کردند) تصویب شد. ماده ۷۳۳.

ماده ۷۳۳ - کسیکه عدم استناد به مرور زمان موجب ضرر آنها باشد از قبیل پستانکار و ضامن میتوانند وارد دعوی شده به مرور زمان استناد نمایند.

رئیس - موافقین قیام کنند (اغلب قیام کردند) تصویب شد. ماده ۷۳۴.

ماده ۷۳۴ - اگر دعوی نسبت به ملکی اقامه شود اشخاصی که در آن ملک ذینفع هستند یا حقی دارند و متضرر میشوند میتوانند وارد دعوی شده با استناد مرور زمان ایراد نمایند هر چند صاحب ملک ایراد نکرده باشد.

رئیس - موافقین قیام نمایند (اکثر قیام کردند) تصویب شد. ماده ۷۳۵.

ماده ۷۳۵ - مرور زمان هر چند بحق اقامه دعوی را ساقط میکند لیکن اگر مدیون طلب داین را داده باشد نمیتواند با استناد اینکه مرور زمان حاصل شده بود آنچه را که داده است مطالبه نماید.

رئیس - موافقین قیام نمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۳۶.

ماده ۷۳۶ - اموری که در تاریخ اجرای این قانون مشمول مرور زمان نشده از حیث مدت مرور زمان تابع این قانون است.

رئیس - موافقین قیام فرمایند (اکثر قیام نمودند) تصویب شد. ماده ۷۳۷.

فصل دوم - در مدت مرور زمان و ابتداء آن
مبحث اول - در مدت مرور زمان

ماده ۷۳۷ - در کلیه دعاوی راجعه باموال اعم از منقول

۷۳۹ ذکر کرده است همان اقساط و سرعتی است که در مقام تأدیبه باید مراعات شود در شق ۴ ذکر شده که سالیانه یا باقساط زیاد تر از یکماه داده میشود ملاک تعهداتی است که باین اقساط و باین کیفیت باید پرداخته شود و در ظرف زمان کوتاهی باید تأدیبه گردد تا مستهلك شود و ذکر امثال برای این بوده است که باقی موارد را نمیشود پیش بینی کرد مسلماً دستمزد یک نفر کارگر را در موقعی که مورد مطالبه و ادعا واقع میشود تطبیق می کنند اگر داخل مقررات حقوق ماده ۷۳۹ باشد البته سه سال رعایت میکنند ولی اگر از قبیل تعهدات باشد مطابق ماده ۷۳۷ با آن عمل می کنند که همان ده سال باشد این است که ذکر امثال ملاکش همان مواعیدی است که برایش مقرر شده است و البته موارد را تماماً نمیشود پیش بینی کرد و نوشت و از حالا معین کرد.

رئیس - موافقین با ماده ۷۳۹ برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۴۰ خوانده میشود:

ماده ۷۴۰ - در مواردی که مدت مرور زمان یکسال است: ۱ - دعاوی راجعه به قیمت یا حقی که بر حسب عرف و عادت فوراً یا در مدت کمی پرداخت میگردد از قبیل قیمت خوراک و منزل در مهمانخانه و اماکنی که معدت برای سکنی و ماکولات است و حق الزوجه طیب و کار شناس و امثال آنها.

۲ - دعوی کسبه و بازرگان نسبت به قیمت چیزی که از آنها خریدیده میشود و بر حسب عرف و عادت در مدت کمی پرداخت میگردد در صورتیکه مشتری بازرگان بوده یا معامله بازرگانی نباشد.

۳ - دعاوی راجعه بحقوقی که باقساط ماهیانه یا کمتر از یکماه تأدیبه میشود مثل اجرت تعلیم و تدریس و هزینه نگاهداری و تربیت اطفال و اجرت اهل حرفه و هنر پیشه و نوکر و خدمه که بنحو ماهیانه یا کمتر مقرر شده نسبت به یک اقساط

۴ - دعاوی هر يك از ظرفین معامله و قائم مقام آنها راجع به فسخ یا بطلان معاملات و تعهدات و تسلیم رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۴۱:

مبحث دوم - ابتداء مدت مرور زمان

ماده ۷۴۱ - مدت مرور زمان پترتیب زیر شروع میشود:

۱ - در دعوی مالکیت یا وقفیت نسبت باعیان و اموال غیر منقوله از تاریخ تصرف مدعی مرور زمان.

۲ - راجع بحقوق ارتفاقی و انتفاعی از تاریخی که نسبت با استفاده از حق نامبرده جلوگیری شده.

۳ - راجع باسپرداد اماناتی که محدود بمدت معینی نباشد و همچنین راجع بتمهیداتی که برای انجام آنها مدتی معین نشده یا عندالمطالبه باید انجام شود از تاریخی که بوسیله اظهار نامه رسمی یا اقامه دعوی مطالبه شده است.

۴ - راجع باسپرداد وثیقه از روزی که بوسیله تأدیبه دین یا بوسیله دیگر وثیقه فك شده است.

۵ - در دعاوی ناشیه از معاملات از قبیل عیب و غبن و غیره از تاریخ وقوع معامله و در دعوی بطلان تقسیم از تاریخ تقسیم.

در دعوی مستحق للغير بودن مورد معامله مرور زمان نسبت بر جوع مشتری بر بایع راجع به ثمن معامله و خسارات وارده از تاریخی شروع میشود که مستحق للغير بودن مورد معامله ثابت و ملك از تصرف مشتری خارج شده باشد لیکن اگر مشتری بدون این که بر او دعوی شده با ملك از تصرف او خارج شده باشد مدعی مستحق للغير بودن میباید شود مدت مرور زمان از تاریخ وقوع معامله شروع میشود.

۶ - در دعوی بر مستخدمین و وکلا راجع به برگها و اسنادی که به آنها داده شده از تاریخ صدور حکم نهائی در قضیه یا خروج وکیل از وکالت یا خروج مستخدم از استخدام.

۷ - در دعوی وکیل بر موکل بابت حق الوکاله و هزینه ای که از طرف موکل پرداخته از تاریخ حکم نهائی و در صورت خروج وکیل از وکالت بواسطه عزل وکیل یا صلح دعوی یا غیر آن از تاریخ خروج وکیل از وکالت.

۸ - در دعاوی راجعه به خسارت دادرسی از تاریخ آخرین حکم.

عنوان غیر متصرف است مثل مباشر و مالك منافع روضی و وکیل و امانت دار و مأذون از طرف مالك منشأ مرور زمان برای آنکس نمیشود.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۴۷:

ماده ۷۴۷ - کسی که متصرف است تصرف او بعنوان مالکیت شناخته میشود ولیکن اگر ثابت شود که شروع بتصرف از طرف غیر بوده است متصرف غیر شناخته خواهد شد مگر اینکه متصرف ثابت کند که عنوان تصرف او تغییر کرده و بعنوان مالکیت متصرف شده است.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۴۸:

ماده ۷۴۸ - هر گاه عنوان تصرف شخصی که بعنوان غیر متصرف است تغییر یابد آن شخص از موقع تغییر عنوان میتواند از حق مرور زمان استفاده نماید اعم از اینکه تغییر عنوان بواسطه انتقال ملك از طرف شخص ثالثی که مدعی مالکیت بوده بتصرف باشد و یا اینکه متصرف مدعی مالکیت شود و ملك اولی در مقابل او سکوت نماید و این تغییر عنوان باید بوسیله اخطار بمالك اولی و یا بوسیله عملیات و تغییر سبک متصرف عرز شود مثل اینکه اجاره مالك را بدعاه مالکیت ندهد یا بدعوی مالکیت ملك را رد ننماید و صرف اراده تملك موجب تغییر عنوان و استفاده از مرور زمان نیست.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر قیام کردند) تصویب شد. ماده ۷۴۹:

ماده ۷۴۹ - تصرفی که بواسطه قهر و اجبار باشد منشأ حق مرور زمان نمی شود ولی پس از زوال قهر و جبر مدت مرور زمان از آن زمان شروع میشود.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر قیام کردند) تصویب شد. ماده ۷۵۰:

ماده ۷۵۰ - متصرف فعلی میتواند مدت تصرف مورث یا هر کس که ملك را از او تلقی کرده ضمیمه تصرف خود نموده مدت مرور زمان را تکمیل نماید.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۵۱:

ماده ۷۵۱ - تصرفی که بعنوان مالکیت باشد و تصرف کسی که به

۹ - در دعوی راجعه به خسارت اجراء حکم از تاریخ اجراء.

۱۰ - در دعوی بر معمار و هنر پیشه راجع بعیبی که در عمل آنها پیدا شده از تاریخ تمام شدن عمل.

۱۱ - در سایر دعاوی از زمانی که صاحب مال یا حق باداثن مستحق مطالبه می گردد.

دیونی که برای پرداخت آن مدت معین نشده یا عندالمطالبه باید داده شود مشمول بند سوم این ماده نبوده و از تاریخ دین مرور زمان شروع میشود.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۴۲:

ماده ۷۴۲ - هر گاه مابین دائن و مدیون تقریب حساب شده و پاسدنی مبادله شده باشد مدت مرور زمان از تاریخ تقریب حساب پاسدنی شروع میشود.

رئیس - موافقین قیام نمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۴۳:

ماده ۷۴۳ - در دیونی که باید به اقساط داده شود ابتداء مدت مرور زمان هر قسط نسبت به همان قسط حساب میشود.

رئیس - موافقین قیام نمایند (اکثر قیام کردند) تصویب شد. ماده ۷۴۴:

ماده ۷۴۴ - در دعوی متقابل هر گاه مدت مرور زمان منقضی شده باشد تا آخرین وقتی که برای اقامه دعوی متقابل مقرر است مدعی تقابل حق اقامه دعوی دارد.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۴۵ خوانده میشود:

مبحث سوم - در تصرف

ماده ۷۴۵ - تصرف اعم است از اینکه بالمباشره باشد یا بواسطه مانند تصرف قیم و وکیل و مباشر.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۴۶:

ماده ۷۴۶ - تصرفی که موجب مرور زمان میشود تصرفی است که بعنوان مالکیت باشد و تصرف کسی که به

رئیس - موافقین قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۵۱:

فصل سوم - در مواردیکه حکم مرور زمان جاری نمیشود و یا معلق میگردد

ماده ۷۵۱ - حکم مرور زمان در حق کسانیکه تحت ولایت یا قیمومیت هستند مثل صغیر و مجنون و سفیه جاری نمیشود و مرور زمان از تاریخ عقل و رشد آنها شروع خواهد شد.

هر گاه سفیه یا مجنون بعد از شرع مرور زمان حادث شود مرور زمان معلق میگردد.

رئیس - موافقین قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۵۲:

ماده ۷۵۲ - زوج و زوجه مادامی که زوجیت باقی است و پدر و مادر و جد و جدّه و اولاد مطلقاً و برادر و خواهر و خواهر و خواهر و برادر در دعوی ارث نمیتوانند نسبت بیکدیگر از مرور زمان استفاده نمایند.

هر گاه زوجیت بعد از شروع مرور زمان حادث شود مدت مرور زمان معلق میگردد.

رئیس - موافقین قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۵۳:

ماده ۷۵۳ - هر گاه کسیکه مرور زمان بر علیه او جریان دارد قبل از حصول مرور زمان فوت شود مرور زمان بعد از فوت او نسبت بوارث صغیر یا غیر رشید یا مجنون معلق میشود تا وقتی که وراثت بالغ یا رشید یا عاقل شود.

رئیس - آقای اوحدی.

اوحدی - يك اجمال مختصری در این ماده نظر بنده رسیده که با يك مختصر توضیحی رفع خواهد شد. در ماده ۷۵۱ مرور زمان را برای صغیر و مجنون و سفیه از زمان رشد شروع و قرار داده است و در این ماده نوشته شده در مرور زمانی که جاری است و آن شخصی که می توانسته است استفاده کند از بین رفت مرور زمان معلق می ماند اینجا خواستم

توضیح بدهند که معلق می ماند معنایش چیست؟ معنایش این است که اگر سه یا چهار یا پنج سال از این مدت در زمان حیات مورت گذشته تغییراتی را که مرور زمان برای موارد معینه معین کرده است او باید از زمان عقل تکمیل شود یا اینکه همین قدر که معلق شد و رفت پس از اینکه آنها بر شد و عقل رسیدند ابتدای مرور زمان شروع میشود و این نکته را خواستم بواسطه توضیح معلوم شود که مقصود چیست.

هخیر - قسمت اول بیان آقای اوحدی صحیح است یعنی مرور زمانی که در حال جریان است و مدتی از او گذشته و کسی که مرور زمان برای او جاری است فوت می کند بقیه مدت را ورثه صغیر پس از رشد و عقل تکمیل می کنند نه اینکه پس از رشد باز دو مرتبه مرور زمان پایه اش از نو شروع شود و معلق هم معنایش همین است.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۵۴ قرآنت میشود:

ماده ۷۵۴ - مرور زمان بر علیه کسانی که بواسطه قوه فاعله یا بعثت خطر جهانی یا ناموسی و یا بعثت محاطه در اموال خود یا اقرباء نزدیک خود نتوانسته اند اقامه دعوی نمایند جاری نمیشود و اگر بعد از شروع مرور زمان امور مذکور واقع شود مدت مرور زمان معلق خواهد شد.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۵۵:

ماده ۷۵۵ - در موارد تعلیق مرور زمان مدت بعد از زوال جهت تعلیق مدت قبل از تعلیق برای استفاده مرور زمان علاوه میشود.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۵۶:

ماده ۷۵۶ - نسبت بدینی که مؤجل یا مشروط باشد مادامیکه وعد آن رسیده یا شرط موجود نشده حکم مرور زمان جاری نمیشود و از وقت رسیدن موعد یا وجود شرط مدت مرور زمان شروع خواهد شد.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۵۷:

ماده ۷۵۷ - نسبت باملاکی که در دفتر املاک به ثبت رسیده است مرور زمان جاری نمیشود.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۵۸:

ماده ۷۵۸ - بین وصی باقیم و مجبور مادامیکه صورت حساب زمان تصدی امور مجبور داده نشده مرور زمان جاری نمیشود و مرور زمان در این موارد از تاریخ دادن صورت حساب شروع میشود.

رئیس - موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد.

[۳ - شور و گزارش کمیسیون قوانین دادگستری راجع بلائجه تعیین سهم مالك و زارع]

رئیس - لایحه تعیین سهم زارع و مسالك مطرح است گزارش کمیسیون قرآنت میشود.

کمیسیون قوانین دادگستری - لایحه شماره ۱۵۴۳۵ دولت راجع به تعیین سهم مالك و زارع و طریق حل اختلاف بین آنها را مطرح و مورد شور قرار داده با توضیحاتی که آقای وزیر دادگستری بیان نمودند با مواد پیشنهادی موافقت حاصل گردیده و این گزارش آنرا که همان چهار ماده پیشنهادی است برای رأی قطعی مجلس شورای ملی تقدیم میدارد. رئیس - لایحه چاپ شده و با اطلاع آقایان رسیده است مذاکره در طلبات است. آقای مالك مدنی

ملك مدنی - موقعی که قانون عمران در مجلس مطرح بود و گذشت همان موقع هم مذاکراتی شد و گفته شد که در پیرو این قانون يك لایحه هم برای تعیین تکلیف تقسیم بین زارع و مالك لازم است خوشبختانه این لایحه را آقای وزیر دادگستری تهیه کردند و فعلاً در مجلس مطرح است و این بعقیده بنده يك اثرات خوبی در امور کشاورزی و پیشرفت کار زراعت کشور دارد اینرا همانطور که تمام کار های این کشور خوشبختانه در نتیجه ترقیاتی که پیدا شده است پیشرفتهای مؤثری نمود امور کشاورزی و کار فلاحه هم باید نسبت خودش يك پیشرفتهای و ترقیاتی بکند متأسفانه بواسطه نبودن يك قانون و يك نظامات معین بین مالك و رعیت پیشرفتهائی

که منظور نظر بوده حاصل نشده و يك اختلافاتی پیدا میشود که يك مرجع صحیحی برای حل آن اختلافات پیش بینی نشده بود و در این لایحه پیش بینی شده است البته دولت فعلی که تمام امور کشور را تحت نظر قرار داده يك همچو امر مهمی را هم لازم بوده تحت نظر قرار بدهد و يك لایحه که از نقطه نظر کار زارعین و ملاکین و عمران و آبادی کشوری مفید باشد تصویب شود. بعقیده بنده موادی که در این لایحه تهیه شده خیلی خوب پیش بینی شده و مخصوصاً یکی از قسمت های خوبش همان است که اختیار بدولت داده شده که در هر قسمت و هر نقطه لازم بداند با مطالبات لازمه و وضع واحوال هر قسمتی این قانون را اجرا کند و امیدوارم پس از گذشتن این قانون که برای تقسیم بین مالك و رعیت است در هر جا متناسب با اوضاع و احوال آنجا با موقع اجرا بگذارند و نتیجه مفیدی از عمران و آبادی برای کشور حاصل شود.

رئیس - آقای محمد وکیل، محمد وکیل - در ماده اول عرض ندارم. رئیس - آقای دهستانی. دهستانی - عرضی ندارم. رئیس - آقای اعتبار.

اعتبار - بنده موقعی که جناب آقای وزیر دادگستری قانون عمران را به مجلس شورای ملی آوردند همان موقع این را عرض کردم که ما چقدر محتاج بيك همچو قانونی هستیم و حالا مورد تشکر است که متوجه شدند و بيك همچو لایحه برای اجرای آن قانون آوردند که خیلی لازم بوده و البته آقایان همه از ولایات اطلاع دارند و میدانند وضعیت معامله بین مالك و رعیت يك صورت خیلی بدی دارد در دو آبادی که پہلوی هم هستند هر روز بيك صورت خاصی عمل میشد با اینکه از هر جهت با هم شبیه اند مع هذا هر کدامشان بيك جور عمل میکنند و این اختلاف همیشه بین مالك و رعیت و نه مالك بطوریکه باید و شاید وضع کشاورزی را توجه نمیکردند بنده نظرم این بود که عرض کنم و آقای

وزیر دادگستری متوجه باشند و طوری اقدام کند که معامله مالک و رعیت حتی الامکان در تمام کشور یک نسق باشد. (بعضی از نمایندگان - غیرممکن است).

رئیس - آقای اعتبار

اعتبار - البته آقایان اینجا میفرمایند غیر ممکن است ولی بنده عرض میکنم ممکن است و طوری آشنا هستیم و میدانیم که در يك قسمتهائی آقایان مالکین ممکن است متضرر شوند و در يك قسمت هم رعیت ممکن است متضرر شود ولی يك نسق بودن تمام این معايب را ازین میبرد اگر يك نسق باشد بالاخره هم رعیت و هم مالک چنانچه در بدو امر متضرر میشوند يك مبلغ مختصری را برای آنها رایگان تر است تا به بیند که مثلا در يك بلوک بار رعیت يك جور عمل میکنند و در يك بلوک دیگر جور دیگر اینجا پیش بینی نشده و باید پیش بینی شود و بنظر بنده چیز دیگری که باید توجه شود وضعیت رعیتی و زراعتی است که با روداب یا قنات آب داده میشود این دو تا البته تفاوت محسوس دارند که وقتی این تفاوت رعایت شود بنظر بنده این غیر ممکن که آقایان میفرمایند ممکن میشود. البته دهائی که مالکیشان امیدوار باشند با قدری خرج و زحمت تهیه آب و قنات میکنند و يك بهره بیشتری ممکن است ببرند و از این جهت ممکن است آنچه چیزی که منظور است يك تفاوتی برای اینطور دهات و اینگونه عمل که از حیث قنات زمینش را مشروب میکند باشد ولی قضیه رود آب يك سهم کمتری را دارد خلاصه بنظر بنده اینست که خدمتشان تذکر داده باشم که اگر چنانچه يك نسق و يك وضعیت بشود باین نظر که وضعیت قنات و رود آب تفاوتی برایش منظور گردد برای تمام کشور بنظر بنده بهتر است هم از جهت آبادی و هم از جهت رفع اختلاف و البته واقعا يك جاهائی هست که دیده میشود که رعیت چیزی گیرش نمیآید شاید تمام وقت رعیت و عائله اش صرف میشود و آن صدی پنجاه را هم نمیتواند استفاده کند نصف میشود و بعد از نصف هم يك تحمیلات دیگری است بر رعیت که چیزی عایدش نمیشود و بالعکس يك جاهائی هم هست که بمالک چیزی نمیرسد و این هر دو کلا برای پیشرفت قانون عمران مضر است بنده عقیده ام

این است و برای اینکه هم يك توضیحات دیگر و يك استدلالات دیگری دارم و خدمتشان می رسم و عرض میکنم و تصور میکنم اگر این ترتیب عملی شود یعنی يك نسق پیش ببریم قضیه يك صورت خوبی انجام میشود

رئیس - آقای مؤید احمدی

مؤید احمدی - بعقیده بنده چون این لایحه لایحه است که بموجب این لایحه بدولت حق داده میشود که تقسیم محصول را بین مالک و رعیت معلوم نمایند و این لایحه فعلا چیزی نیست که ما بتوانیم در اطراف آن صحبت کنیم که در آنجا اینطور است و در اینجا اینطور است. این قانون يك قانونی است که اجازه داده میشود به هیئت دولت و وزارت دادگستری که يك آئین نامه بنویسند برای طرز تقسیم حاصل بین رعیت و مالک ما اگر بخشی داشته باشیم باید در اطراف آن آئین نامه بکنیم و الا در این قضیه همه موافق هستیم اگر عرض میکنم فقط تذکر است که در وقت نوشتن آئین نامه ها در نظرشان باشد و در وقت نوشتن اینها را منظور بدارند و الا البته بدیهی است چنانچه قانون مدنی مامعین کرده قسمت مزارعه و مساقات همین موضوع است و این در واقع نظامنامه آن قانون است همچنانکه قانون اصول محاکمات را آقای وزیر دادگستری اسم گذاشتند قانون اصول محاکمات مدنی برای اینکه آنها يك قسمت از قانون مدنی است و بعقیده بنده اینهم يك قسمت از قانون مدنی است که قسمت مزارعه و مساقات است که طرز تقسیم معین شده و بسیار قانون خوبی است و حقیقتا نمیشود يك مملکتی که تمام جزئیات کارهایش بموجب قوانین اجرا میشود يك کار بزرگی که تماس عمده با مردم دارد یعنی بین مالک و رعیت که نوده این مملکت را تشکیل میدهند و تولید ثروت میکنند يك قانونی بین آنها نباشد البته هیچکس همچو حرفی نمی زند اما راجع بطرز عمل یکی از آقایان وقتی آقای اعتبار صحبت میکردند گفتند ممکن نیست و نمیشود بنده بایشان عرض میکنم که خیلی از کارها را میگفتند ممکن نیست و نمیشود و ما دیدیم که ممکن شد و عملی شد و حال آنکه این امر بصعوبت آنها نیست و این يك اجازه تدوین نظامنامه و آئین نامه

است که در مدت معین نوشته میشود و اجرا می شود مملکت ما بحمد الله وسعتش خیلی زیاد و از حیث آب و هوا نقاط مختلف دارد در بعضی جاها می بینیم مثل رشت و مازندران رودخانه ها و آب های زیاد دارد اما طرف جنوب که میرویم می بینیم برعکس آنجا صاف است. در یروود در که سیون دادگستری عرض رساندم که در کرمان ضول قنات ده فرسخ یازده فرسخ است آنوقت بعد از ده فرسخ صد ذرع ارتفاع پیدا میکند یعنی در اینجا مادر چاه است با اصطلاح خودشان چاه آب ده است خود با صد ذرع ریسمان میخورد ده فرسخ راه که رو میآید معلوم میشود ارتفاع این صد ذرع است در ده فرسخ آنوقت باید يك سنگ یا دو سنگ آب میآید دم قنات که می آید اینجا آب مات همیطور استفاده است و آنوقت يك آدمی دارند و يك لغتی داریم که بان کشکش میگویند و این آدم کارش این است که يك پشته بزرگی می بندد مثل يك متکای بزرگ از چوب و پارچه و اینها از چوبی دارد می بندد بخودش و بگم بندش چوبی دارد توی شهر راه می رود تا دم صحرا آب را باین شکل میاورد آبا باین وضع میشود آنجا را مقایسه با رشت و مازندران کرد و این ممکن نیست که آقایان میگردند از این نظر است که نمیشود همه را يك طور مقایسه کرد باید آنجا را يك شکل نوشت و جائی که آب دارد طور دیگر در نزد لایحه بعرضتان رسیده است که در بعضی جاها با شك محصول آب میدهند و با نهر نمیرسد و چه زحماتی برای زمین میکنند و با بیل شخم میکنند یا گاو شخم نمیزند آنجا که مالک خرج قنات میدهد و بذر هم با اوست باید فرق گذاشت با آنجائی که بقول ما نفقه ندارد خرج قنات ندارد روداب است یا يك زمینی است که کود زیاد میخواهد و مالک باید پول بدهد و بخرد تا جائی که محتاج بکود نیست مسلما زمین حیرت محتاج بکود نیست و اسی زمین شهادت را اگر کود ندهند محصول نمیدهد و اینها را باید در موقع نوشتن آئین نامه و اقتضای آب و هوا و خرج مالک و رعیت ترتیبی بدهند و اینها را البته جایش در این قانون نیست و نمی شود در اینجا پیش بینی کرد و چنانچه عرض کردم همه باتفاق نسبت باین

قانون عقیده داریم و معتقدیم که باید همچو قانونی وضع شود لکن این توضیحات را عرض کردم که آقای وزیر دادگستری توجه داشته باشند در موقع نوشتن آئین نامه البته اشخاصی که مطلعند از اضراف و نقاط مختلف مملکت مثل فرماندارها و استاندارها باو کلا و آقایان که مطلع هستند از وضعیت هر نقطه آنها را بخواهند و وضعیت هر نقطه و زراعت فعلی و ترتیبی را که فعلا بین مالکین و رعایا مقرر است در نظر بگیرند و نظامنامه را مطابق آنها بنویسند.

رئیس - آقای اوحدی

اوحدی - با فرمایشاتی که آقایان رفقای بنده اظهار کردند لازم نبود دیگر بنده عرض کرده باشم ولی بطور مختصر تذکرا عرض میکنم که دولت سلطنت اعلیحضرت پهلوی که بمنزله طبیب های حاذق هستند نسبت به ملت مریض و غلیل ایران در هر موقع که ملت احتیاج بدوائی دارند که برای حال آنها مفید و نافع باشد تهیه کرده و بموقع عمل و اجرا میگذارند بنا بر این زیاد در اضراف اینکه يك توجه مفید است یا لایحه دیگر مفید تر است نباید صحبت کرد تماما بجای خودش مورد احتیاج است البته این لایحه هم بعقیده بنده لازمه قانون عمران است و مقتضی بود همان موقع که قانون عمران میگذاشت این قسمت هم ضمیمه لایحه عمران شده بود ولی بنده اینطور تصور میکنم که تاخیرش برای مطالعه در اطراف مملکت و کشور باشد که دولت بتواند احتیاجات نقاط مختلفه کشور را در نظر بگیرد آنوقت وارد در عمل شود با بر این البته مطالعه عمیق شده و اطلاعاتی هم از همه جا بدست آمده و معلوم شده که يك شکل متحدی نمیتوان برای تمام نقاط کشور در نظر گرفت زیرا همین طهران را ملاحظه بفرمائید يك قسمت شمیران است يك قسمت ورامین است سه فرسخ بیشتر فاصله ندارد ورامین يك تخم افشاندن میشود چهل تخم بدست میآید و اگر بالا بزنند به هشتاد و نود می رسد ولی در شمیران هیچوقت از هفت بالا نمی رود یا شش است یا پنج است يك باغ دارد يك سردرخت - آنهم

گاهی سرما میزند و یکی از زمین میبرد این رعیت بیچاره که در شمران است و سه فرسخ آنطرف در ورامین رعیت اینطور استفاده میکند و آن یکی اینطور مظلوم میماند پس نمیشود اینها را باهم مقایسه کرد و حال آنکه رعیت شمیرانی زحمتش هم زیاد تر است. معروف است رعیت اصفهانی و پردی از سایر رعایای ایران بهتر هستند کاری تر و زحمت کش ترند این روی چه فلسفه است؟ روی این فلسفه است که زمین اصفهان کم است رعیتش زیاد است بایستی همه ساله آن زمین را کشت کند چقدر باید زحمت بکشد تا آن زمین را مستعد بکند که همه ساله بشود زراعت کرد تا آن کسی که کزور ها میلیونها جریب زمین دارد امسال این قسمت را میکارد میگوید آیش پنجم دیگر می آیم سر وقت تو این زمین پنجسال آفتاب بخورد میورد جای دیگر را میکارد البته آن رعیت که همه ساله دارد زحمت میکند و زمینرا مستعد میکند غیر از آن رعیتی است که هیچ زحمتی ندارد البته اینها که عرض میکنم روی این قانون نیست روی روح این قانون است که باخود دولت است عجاله در مواد این قانون فقط یک اختیاری است از طرف مجلس داده میشود که آئین نامه ای برای اینکار رعایت این تقسیمات و اختلافات تهیه و به موقع اجرا گذارده شود و همانطور که آقایان فرمودند بنده هم عرض میکنم که این عرایض از نظر تذکر است برای آقای وزیر محترم دادگستری که در موقع تنظیم نظامنامه این نکات را در نظر بگیرند بعضی از نمایندگان - مذاکرات کافی است.

رئیس - رأی گرفته میشود و ورود در شور مواد آقایان موافقین قیام فرمایند

(اکثر قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد. ماده اول قرائت میشود

ماده ۸ - وزارت دادگستری مجاز است برای تعیین سهم مالک و زارع نسبت بمحصول زمینهای زراعتی اعم از محصول صیفی و شتوی و درختی و اعم از اینکه محصول آبی بوده یا دیمی باشد و آبی اعم از رود آب یا چشمه یا قنات آئین نامه بر اساس عوامل پنجگانه آب و زمین و کار و کلاو و بندر و با

گزارشاتی گرفته اند و مدنی است مطالعات و تحقیقاتی میشود بنظر بنده بهتر است که بنظر خودشان واگذار کنیم و الا غیر از این بشود در عمل درست نخواهد شد

وکیل - این پیشنهاد بنده لازم است حالا قرائت بشود اگر آقای وزیر دادگستری دیدند خوب است قبول فرمایند پیشنهاد آقای وکیل

بنده پیشنهاد میکنم بعد از کلمه آب و هوا کلمه و استعداد و موقعیت زمین اضافه شود

وزیر دادگستری - بنده استدعا میکنم از آقای وکیل که این پیشنهادشان را مسترد فرمایند. همانطور که آقای اعتبار فرمودند اگر بخواهیم این را قید بکنیم در قانون مشکل میشود برای هر جریب زمینی متخصص نباید و تجزیه کند که این زمین چقدر خاک رس دارد و چقدر شن دارد این تعیینش محال میشود ولی روح نظری را که آقای وکیل دارند باندازدای که لازم است ما در آئین نامه منظور خواهیم کرد که هر جا چه شرایطی صدق کرد ترتیب تقسیم نسبت به بهره مالکانه و رعیت چطور باشد و این مذاکرات را البته در نظر میگیریم ولی قیدش در قانون بنظر بنده محظوراتی دارد

وکیل - بنده مسترد میکنم

رئیس - آقایان موافقین با ماده اول قیام فرمایند (اکثر قیام نمودند) تصویب شد. ماده دوم قرائت میشود

ماده ۲ - برای حبل هر اختلاف بین مالک و زارع راجع بامر زراعت بشرط اینکه اختلاف در مالکیت آب و خاک نباشد آئین دادرسی مخصوصی بانعین مرجع رسیدگی باختلافات که بر اساس تسریع باشد وزارت دادگستری تنظیم مینماید تا در هر بخش که مقتضی بداند طبق آئین باختلافات حاصله رسیدگی شود.

رئیس - آقای طباطبائی

طباطبائی - همانطوری که در کلیات این لایحه ذکر شده این لایحه برای رفع اختلاف بین مالک و زارع است و در قسمت اول این ماده هم هست که اگر اختلافی راجع بامر زراعت باشد

در اینصورت دیگر بشرط اینکه اختلاف در مالکیت آب و خاک نباشد زیاد است و بنظر بنده خود ماده صریح است اگر موافقت میفرمایید این جمله اصلا حذف شود چون در ماده تصریح شده که راجع بامر زراعت هر اختلافی باشد رفع شود.

وزیر دادگستری - آقای طباطبائی با اصل موضوع مخالف نیستند میفرمایند این جمله زیادی است ولی ما بدو جهت لازم دانستیم در کمیسیون هم مذاکره شد که این کلمه حتما قید شود. یکی اینکه مالکیت اصلا چیز مهمی است برای اینکه علاوه بر آنکه در قانون مدنی مقرراتی راجع بمالکیت هست قانونی راجع به ثبت املاک هست بالاخره در دفتر املاک هر زائین که راجع باین اختلاف بدهند تأثیر دارد و برگرد ندارد و ما نباید برای مالکیت احتیاط کنیم و تصریح آن بهتر است از سکوت گذاشتن. دیگر آنکه ممکن است اگر مطابق نظر ایشان فقط بنویسیم در امر زراعت مرجع خصوصی در یک محلی باشد که بین مالک و رعیت حکومت بکند اتفاق ممکن است بیفتد که در آن مرجع که کار مطرح میشود وقتی که میگویند بر رعیت که حق مالک را چرا نمیدهی ممکن است رعیت بگوید من خودم مالکم آنوقت آن مرجع تصور کند حق دارد که در اینکار هم رسیدگی کند پس برای اینکه او را منع کنیم که وارد در این قسمت نشود و او را بمحاکم مربوطه احاله دهد تصریح این عبارت لازم و ضروری است.

رئیس - موافقین با ماده دوم قیام فرمایند (اکثر قیام نمودند) تصویب شد. ماده سوم قرائت میشود:

ماده ۳ - برای تعیین حدود و شرایط کسله داری و باغداری در مورد باغها و دامهائیکه زارعین در املاک اربابی داشته و یا میخواهند دارا شوند وزارت دادگستری بمعیت اداره کل کشاورزی آئین نامه بر اساس اعتدال و در حدیکه بامر زراعت سکنه وارد نیورد تنظیم کرده و پس از تصویب هیئت وزیران در هر بخش که قبلا آگاهی شده باشد بموقع اجرا میگذارد.

رئیس - موافقین با ماده سوم برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده چهارم قرائت میشود:

ماده ۴ - قرارداد خصوصی کتبی بین مالک و زارع در مورد ماده يك و سه چنانچه قبل از وضع این قانون وجود داشته و یا بعداً تنظیم بشود درباره طرفین قرارداد معتبر بوده و طبق آن عمل خواهد شد. و چنانچه مدت قرارداد بیش از پنج سال باشد با انقضاء پنج سال از تاریخ انعقاد قرارداد ملغی است مگر اینکه با تراضی تجدید گردد.

رئیس - آقای دهستانی

دهستانی - بنده خواستم استدعا کنم که این کلمه کتبی که در لایحه دولت هم نبود حذف شود اگر آقای وزیر دادگستری موافق هستند بسیار خوب و الا اجازه بدهند توضیح بدهم که کلمه کتبی از چه قرار است.

رئیس - آقای مزید احمدی

مزید احمدی - عرض کنم اگر غرض قرارداد کتبی نباشد پس این قانون اصلاً لازم نیست بعلمت اینکه الان در تمام دهات يك قرار داد معمولی بین مالکین و زارعین هست و بر طبق آن عمل میکنند و اگر قرارداد غیر کتبی باشد دیگر این قانون لزومی ندارد.

بعضی از نمایندگان - صحیح است.

رئیس - آقای تهرانی

تهرانی - استدعا میکنم آقای وزیر دادگستری توضیح بفرمایند که این تاریخ پنجسال از حالا بعد است یا اینکه اگر تاریخ قرارداد ده ساله باشد و پنجسالش حالا گذشته باشد دیگر چون پنجسال منقضی شده است اعتباری ندارد؟ آیا راجع به قراردادهای قبلی منظور پنجسال از تاریخ خودش است یا از این تاریخ بعد است؟

رئیس - آقای دهستانی

دهستانی - عرض کنم همه میدانیم که هیچ رعیتی لازم ندانسته یا نتوانسته در موعد خودش قرار دادی بدهد و همبطور هم هیچ رعیتی بقره و غلبه وارد ملک کسی نشده که در آنجا خانه بسازد و یا اشجاری بکارد پس پذیرفتن مالک

در ملک خود هر رعیتی را این خودش قرار داده است. اینجا در لایحه دولت فقط قرارداد خصوصی بود و در کمیسیون يك لفظ کتبی هم نوشته شده بنده می خواهم به آقایان عرض کنم که آن رعیتی که قرارداد کتبی دارد یا مستأجر است یا رعیتی است که در جای دیگر نشسته است و در اینجا ملک دارد و الا رعیت خصوصی هر ملکی در اینجا قرار داد ندارد. این است که تقاضا میکنم کلمه کتبی را موافقت بفرمایند حذف شود اگر هم میل ندارند حرفی ندارم.

رئیس - آقای ملک مدنی

ملک مدنی - در کمیسیون راجع این کلمه کتبی مذاکره شد و چون منظور از قرارداد خصوصی که در لایحه دولت بود همان مفهوم قرارداد کتبی بود آقای وزیر دادگستری هم موافقت فرمودند که این کلمه اضافه شود و در واقع يك توضیحی برای اصل مطلب بود و غیر از آن صورت اولی چیز دیگری نیست قرارداد وقتی تأیید دارد و صورت خارج دارد که کتبی باشد بین مالک و رعیت و الا قرارداد خصوصی که يك رعیتی وارد يك ملک شده گفتند اینجا بنشین و زراعت کن و پنج و دو هم دست بعد هم اورفته و رعیت دیگر آمده اینجا يك ملاک قانونی و صحیحی در دست ندارند مگر اینکه کتبی باشد دلیل آنهم این نکته است که در این قانون پیش بینی شده که تا مدت پنج سال اعتبار دارد زیرا اوضاع و احوال همیشه تفاوت میکند این قانون علت آمدنش و فلسفه اش این است که خواسته اند يك مقررات و تسهیلاتی بین مالک و رعیت باشد که متناسب با وضعیت حاضر باشد وضعیت حاضر يك طوری است که آن تضییقات سابق که مردم میشد از بین برده و ترتیب جدیدی ایجاد میکند و بعقیده بنده بودن کلمه کتبی هم لازم است و لایحه دولت هم همبطور بوده است و با توافق نظر خود آقای وزیر دادگستری این کلمه افزوده شده است.

رئیس - آقای اعتبار

اعتبار - بنده موافقم با این لایحه

رئیس - آقای افشار

دادگستری این موضوعات را در نظر بگیرند چون ایشان و دولت از طرف عموم مردم هستند باید طوری آئین نامه را تنظیم بفرمایند که وسائل عمران فراهم گردد نه اینکه لطمه بزارع و مالک برسد.

رئیس - آقای اعتبار

اعتبار - امیدوارم آقای دهستانی فرمایشی را که نسبت به آقای ملک مدنی فرمودند نسبت بنده در نظر نگیرند زیرا اگر بنده مالک نیستم یا مالکم ایشان مالکتر از بنده هستند بنظر بنده این قسمت قرارداد خصوصی را که ایشان فرمودند اگر در نظر بگیریم بنده باز بر میگردم روی عرض اولیه خودم که اگر آن قرار دادهائی که آقای دهستانی میفرمایند که رعیتی آمده نوبی دهی و اینجا نشسته با پنج دو یا سه یا نصف یا هر تریبسی که هست و اینها سلاک عمل گرفته شود بنظر بنده این قانون چیز زائیدی میشود پس همانطور که عرض شد در تمام نقاط مملکت مختلف عمل میشود بعضی جاها واقعا رعیت ضرر میبرد بعضی جاها مالک نظر دولت تعدیل این قضیه است باین جهت اگر نظر این باشد که صرف عمل قرار داد تلقی شود این نتیجه ندارد ولی اگر قرار داد کتبی بین خودشان بوده معتبر است و غیر از این بنظر بنده راه دیگری نخواهد داشت و صرف آمدن و نشستن نوبی آبادی و مقرراتی که موجب آوردن این لایحه شده آنرا ملاک قرار دادن این مقررات را غیر ممکن است اجرا کرد مگر اینکه کتبی باشد.

بعضی از نمایندگان - مذاکرات کافی است.

رئیس - آقای وزیر دادگستری فرمایشی دارید؟

وزیر دادگستری - اگر مذاکرات ادامه پیدا میکند بنده عراضی دارم و اگر میماند برای جلسه آینده که بنده در آن جلسه عرض کنم.

رئیس - اگر نظری هست بماند برای جلسه بعد.

یکی از نمایندگان - از دستور خارج میشود.

اعتبار - مانعی ندارد همبطور بماند برای جلسه آینده.

وزیر دادگستری - اگر امروز رأی گرفته میشود

آقایان تا یک ربع ساعت دیگر میمانند بنده عراضم را بکنم

افشار - اینجا يك اشکالی بنظر بنده میرسد راجع بانقضای پنج سال در مورد باغات رعیتی چون در نقاطی که رعایا باغاتی دارند ممکن است پنجاه سال و شصت سال این باغات را اجاره کرده باشند و دست رعیت باشد و در ضمن اعلان ثبت هم این حق خود را به ثبت داده اند و اگر این اجازه بمالک داده شود که پس از پنجسال قرارداد را با رعیت ملغی کند ممکن است رعیت را در ضمن الغاء قرارداد وادار کند که باغ خودش را خراب کند و بگوید که من نمیخواهم بعقیده بنده خوب است این الغاء نسبت به بهره مالکانه باشد که آن قسمت ملغی نشود.

رئیس - آقای دهستانی

دهستانی - بنده عرض کردم نظرم جلب توجه آقای وزیر دادگستری بود نه آقایان مالکین و البته اگر ایشان قانع شده اند بنده عرضی ندارم و اگر قانع شده اند همان طور که لایحه در اول بود تصویب شود. عرض دیگر بنده راجع بمدت است چون این مدت را عقیده دارم قبول بفرمایند نوشته شود مدتی که کمتر از پنجسال و بیش از ده سال نباشد و این خودش معلوم میکند چون در اینجا می نویسد پنجسال ولی این عرضی که میکنم برای این است که ممکن است يك رعیتی دو سال قبل يك باغی را گرفته و مطابق معمول همان قراردادیکه میفرمایند با مالک دارد هیچ تا پنجسال بعد هم فایده ندارد یعنی بهره ندارد پس از پنج سال دارای بهره شده و آنوقت بدیهی است يك طرف که مالک باشد آن قرار داد را تجدید نمیکند و در آن مدت که بهره نداشته است يك عوایدی گرفته است بعنوان جریبانه و از طرفی که حالا بهره پیدا کرده است يك عوایدی بعنوان سهم آب و خاک میگیرد و این تقریباً منافی با عدل است. قسمت دیگر آمدن و درخت میوه نکاشت درخت هیزی یا تریزی کاشت هفت سال هشت سال است که کاشته و عواید مالکانه را هم مطابق قرار داد داده و پنج سال دیگر که دوازده سال است موقع بریدن آنست و او هم تجدید نمیکند منظور این است که آقای وزیر